

ACTA UNIVERSITATIS NICOLAI COPERNICI

DOI: http://dx.doi.org/10.12775/AUNC_ZARZ.2014.021 ZARZĄDZANIE XLI – nr 2 (2014)

Pierwsza wersja złożona 09.12.2014

ISSN

Ostatnia wersja zaakceptowana 20.12.2014

1689-8966

*Agnieszka Drews**TWÓRCZA DESTRUKCJA JAKO SZANSA DLA POLSKICH
MŚP W CZASIE ŚWIATOWEGO KRYZYSU
GOSPODARCZEGO

Z a r y s t r e ś c i: Na każdej płaszczyźnie aktywności czy to społecznej, czy gospodarczej, nieustannie dochodzi do „walki” ze starą strukturą i tworzeniem w ich miejsce nowych koncepcji. Schumpeter nazwał powyższy proces *twórczą destrukcją*, bez której nie może funkcjonować współczesny świat. Potwierdzeniem owych domniemań mogą być ciągle procesy restrukturyzacyjne, a także ekspansja kolejnych innowacji. Głównym celem niniejszego opracowania jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie: Czy twórcza destrukcja znajduje zastosowanie w warunkach spowolnienia gospodarczego?

S ł o w a k l u c z o w e: koncepcja twórczej destrukcji Schumpetera, światowy kryzys gospodarczy, MSP

K l a s y f i k a c j a J E L: D21;

WSTĘP

Postępujący proces unifikacji państw i szerzącej się globalizacji ma znaczący wpływ na kształt współczesnej gospodarki światowej. Układ powiązań występuje już nie tylko na poziomie krajowym, ale zwłaszcza na arenie międzynarodowej. Wzajemne oddziaływanie na siebie poszczególnych podmiotów może mieć charakter konstruktywny, ale również może stanowić zagrożenie, w postaci chociażby przenoszenia na inne kraje negatywnych zjawisk ekonomicznych¹. Owa sytuacja miała miejsce w czasie ostatniego załamania koniunktury gospodarczej w 2007 r., kiedy to krach na rynku nieruchomości USA oraz piętrzące się problemy amerykańskich rynków finansowych rozprzestrzeniły się na kraje europejskie. Zaistniałe wówczas

* Adres do korespondencji: Agnieszka Drews, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwem, ul. Gagarina 13a, 87-100 Toruń, e-mail: agnieszkadrews90@gmail.com;

¹ w literaturze określane mianem „efektu zarażania”, o czym w dalszej części pracy.

uwarunkowania gospodarcze wywarły wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw na całym świecie, w tym także na działalność prowadzoną w Polsce. Dominującą formą prowadzenia aktywności gospodarczej w naszym kraju jest sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). W związku z powyższym, w niniejszym artykule, autorka przyjęła hipotezę, iż koncepcja twórczej destrukcji J.A. Schumpetera została wykorzystana przez część polskich MSP w czasie kryzysu *subprime*². Weryfikacja tak przyjęto założenia została dokonana na podstawie studiów literatury krajowej i anglojęzycznej oraz przeanalizowania raportów Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości nt. stanu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Wykorzystano także badania Głównego Urzędu Statystycznego związane z powstaniem i funkcjonowaniem polskich przedsiębiorstw rozpoczynających działalność w latach 2008-2012, a więc w czasie zmagania się z trudną sytuacją ekonomiczną w całej Europie.

1. KONCEPCJA TWÓRCZEJ DESTRUKCJI

XX wiek obfitował dorobkiem autorów znanych koncepcji gospodarczych, które obecnie, w czasach walki ze skutkami kryzysu finansowego, przeżywają odrodzenie [Woś, forsal.pl, 2012]. Do tego grona ekonomistów zaliczyć można m.in. Keynesa, Hayeka oraz Schumpetera, któremu poświęcono niniejszą część opracowania.

Joseph Alois Schumpeter swoją karierę rozpoczął na uniwersytecie w Wiedniu, gdzie pracował u boku takich osobistości jak: Carl Menger, Friedrich von Wieser czy Eugen Böhm-Bawerk [Stępnicka, 2012, s. 215].

Udzielał się również w polityce na stanowisku austriackiego ministra finansów oraz jako prezes Biedermann Banku. W swoich badaniach naukowych Schumpeter najwięcej uwagi skupił na trzech zagadnieniach: innowacyjności, przedsiębiorczości oraz koncepcji twórczej destrukcji, która występować może na trzech płaszczyznach [Zorska, 2011, s. 21]:

- w sferze makroekonomicznej, w której związana jest ze zmianami w gospodarce,
- w sferze mezozoicznej, w której przemiany ekonomiczne dotyczą branż oraz regionów działalności,
- w sferze mikroekonomicznej, w której tworzenie nowej struktury kosztem wykorzystywanych wcześniej metod, odbywa się na poziomie przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych.

Przedmiotem poniższych rozważań, jak zaznaczono we wstępie, jest sektor małych i średnich przedsiębiorstw, a więc analiza twórczej destrukcji na płaszczyźnie mikroekonomicznej. Istota teorii Schumpetera polega na tym, iż coś „nowego”³ zastępuje i wyniszcza poprzednią wersję. Dokonując rozbioru

² *subprime* jako synonim światowego kryzysu gospodarczego 2007-2009.

³ może oznaczać: produkt, usługę, strategię, a nawet przedsiębiorstwo.

analizowane koncepcji na czynniki pierwsze, należałoby przyjrzeć się eksplikacji terminologii stosowanej przez współczesnych autorów (zob. tab. 1)

Tabela 1. Interpretacja koncepcji twórczej destrukcji we współczesnej twórczości.

Autorzy	Najważniejsze elementy koncepcji
L.W. McKnight, P.M. Vaaler, R.L. Katz	- kluczowy dla firmy jest rozwój z wykorzystaniem innowacji Cel: unowocześnienie przestarzałych produktów, procesów, przedsiębiorstw
T. Kalvet, R. Kattel	- proces destrukcji może być twórczy lub stanowić marnotrawne zniszczenie Cel: wykorzystanie destrukcji w sposób kreatywny w celu budowy czegoś lepszego
H. van den Berg, J.J. Lewer	- dynamiczny proces stosowany przez przedsiębiorstwa, wykorzystujący kosztowne źródła zasobów i technologie Cel: osiągnięcie przewagi konkurencyjnej poprzez wykreowanie nowych produktów i metod
E. Skrzypek	- proces transformacji przemysłowej spowodowanej radykalnymi zmianami Cel: podejmowanie decyzji o charakterze strategicznym
J. Mohr, S. Sengupta, S. Slater	- zniszczenie podstaw obecnego sukcesu i modernizacja firmy Cel: utrzymanie rentowności przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie Mc Knight L.W., Vaaler P.M., Katz R.L., 2001; s. 6, Kalvet T., Kattel R., 2006, s. 19; Berg H., Lewer J.J., 2007, s. 147; Skrzypek E., 2009, s. 82; Mohr J., Sengupta S., Slater S., 2010, s. 36.

Koncepcja twórczej destrukcji na przestrzeni lat ulegała modyfikacjom. Wynikało to pośrednio ze zmian warunków otoczenia prowadzenia działalności gospodarczej zarówno w Polsce, jak i na arenie międzynarodowej. W poszczególnych okresach ostatniej dekady uwypuklano odmienne komponenty, zawarte w tabeli powyżej, mające przynieść przedsiębiorstwu „nowy porządek”. Na początku XXI wieku jako najważniejszy element koncepcji twórczej destrukcji wskazywano wszelkie innowacje i unowocześnienia obecnych procesów produkcyjnych. Pięć lat później dostrzeżono zagrożenie marnotrawstwa koncepcji i swoją uwagę skupiono na czynniku kreatywności w przedsiębiorstwie. Na początku kryzysu finansowego trafnie, zdaniem autorki, największą wagę przywiązywano do osiągnięcia stabilnej pozycji na rynku oraz tworzenia przewag konkurencyjnych. W 2009 r. w przedsiębiorstwach należało skupić się na określeniu misji, wizji i celów działalności, stąd najważniejszym elementem koncepcji wskazywanym przez prof. Skrzypek jest zarządzanie strategiczne i decyzje związane z tym procesem. W rzeczywistości pokryzysowej, kiedy część przedsiębiorstw (zazwyczaj dużych i średnich) boryka się z zadłużeniami, jako kluczowy element koncepcji twórczej destrukcji, będący zarazem celem dla firm, wskazuje się na utrzymanie rentowności. Powyższa analiza interpretacji omawianej teorii Schumpetera

pozwała domniemywać, iż tak sformułowane cele działalności przedsiębiorstw, wykorzystujące trzon koncepcji twórczej destrukcji, mogły zostać wykorzystane przez polskie firmy w czasie globalnego kryzysu 2007-2009.

2. GENEZA KRYZYSU SUBPRIME

Kryzys określany jest zazwyczaj jako nagłe załamanie koniunktury, które wpływa na spadek produkcji i w ostateczności prowadzi do obniżenia tempa wzrostu gospodarczego [Chrabonszczewska, 2005, s. 315]. Za jedno z głównych źródeł kryzysu 2007-2009 przyjmuje się spadek cen nieruchomości w Stanach Zjednoczonych połączony z niewypłacalnością kredytobiorców. Mechanizm sekurytyzacji, czyli zabezpieczania płynnych instrumentów kapitałowych niepłynnymi aktywami finansowymi [Waszkiewicz, 2010, s. 6] doprowadził do załamania się rynku kredytów hipotecznych. Jednak najwięcej papierów wartościowych opartych na trefnych kredytach nabyły instytucje finansowe spoza USA [Czekaj, 2010, s. 196]. Ugruntowaniem trudnej sytuacji była upadłość amerykańskich banków (Lehman Brothers, Bear Stearns czy Merrill Lynch) oraz przejęcie przez państwo instytucji finansowych rynku ubezpieczeniowego (Fannie Mae i Freddie Mac).

Mechanizm sekurytyzacji stał się jednym z kanałów transmisji niebezpiecznych zjawisk ekonomicznych – ze względu na silne powiązania amerykańskie z innymi krajami w 2008 r. nastąpiła eskalacja obecnego kryzysu gospodarczego do Europy. Efekt zarażania, bo o nim mowa, oznacza przenoszenie kryzysu do danej gospodarki z powodu jej realnej i finansowej afiliacji z innymi państwami [Fratzscher, 2000, s. 2]. W przypadku krajów europejskich, poza utratą zaufania do instytucji finansowych i zaostrzeniem procedur kredytowych, kryzys najszybciej dostrzegalny był w sferze realnej gospodarek – poziom produktu krajowego brutto w większości krajów rokrocznie spadał, aż do wartości ujemnych. Przykładowo w Niemczech PKB w 2007 r. wynosił 3,3%, w 2008 r. już 1,1%, a rok później osiągnął poziom -5,1%. Polska, jako jedyny kraju unijny, odnotowała dodatni poziom głównego wskaźnika gospodarczego we wszystkich analizowanych latach. W wielu miejscach, czynnikiem utrudniającym walkę z kryzysem była poważna sytuacja fiskalna państwa, wynikająca z nieprzestrzegania dyscypliny finansowej (np. w krajach PIIGS⁴). Rządy większości krajów zaczęły podejmować decyzje zmierzające do zreformowania odpowiednich segmentów gospodarki, a więc pośrednio wykorzystywały założenia twórczej destrukcji w czasie kryzysu jako impulsu do zmian. Również i zachowania przedsiębiorców od 2008 r. po dziś dzień są w znacznej mierze uwarunkowane przez ogólnoswiatowy kryzys finansowy [Kaliszczak, Urban, 2011, s. 187]. Zmienna koniunktura gospodarki oraz utrudniony dostęp do źródeł finansowania powinna zobligować właścicieli firm do dokonywania zmian organizacyjnych, personalnych i produkcyjnych.

⁴ PIIGS – akronim oznaczający Portugalie, Irlandię, Włochy, Grecję i Hiszpanię

3. POLSKIE MSP W CZASIE ŚWIATOWEGO KRYZYSU GOSPODARCZEGO

Małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają newralgiczną rolę w kształtowaniu gospodarki Polski, o czym świadczy wysoka liczba aktywnie działających podmiotów i osób zatrudnionych w tych firmach. W czasie kryzysu, oczekiwania związane z sektorem MSP są tym większe, im mniej odporne na zmiany koniunktury okazują się duże przedsiębiorstwa [Czerwińska-Lubszycki, Michna, 2013, s. 28]. Siła analizowanego sektora wynika nie tylko z dużej liczebności podmiotów, ale przede wszystkim z tworzenia wartości dodanej brutto w kraju na poziomie ok. 50% oraz wyższych zdolności adaptacji do nowych warunków rynkowych niż wykazują duże korporacje.

Skutki światowego kryzysu gospodarczego w polskim sektorze MSP nie były tak dotkliwe, jak początkowo zakładano [Kola-Bezka, 2011, s. 87]. Pierwsze oznaki spowolnienia gospodarczego w obszarze małych i średnich przedsiębiorstw dostrzegalne były dopiero w 2009 r. – wówczas, zgodnie z danymi zamieszczonymi poniżej w tabeli 2, zmalała liczba podmiotów aktywnych (o niecałe 115 tys.) osób zatrudnionych (o ok. 390 tys.) oraz poniesionych nakładów inwestycyjnych (o ponad 5,3 mld zł).

Tabela 2. Wybrane dane dotyczące polskich przedsiębiorstw w latach 2006-2011.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW AKTYWNYCH (w tys.) w tym:	1714,9	1777,1	1788,4	1673,5	1726,7	1784,6
- małe	1697,2	1758,4	1769,1	1654,6	1707,7	1765,6
- średnie	14,7	15,5	16,1	15,8	15,8	15,8
- duże	3	3,2	3,2	3,1	3,2	3,2
LICZBA OSÓB PRACUJĄCYCH w tym zatrudnionych w:	8 556 132	8 969 302	9 494 002	8 829 934	8 859 053	9 028 536
- małe	4 451 025	4 600 270	4 922 214	4 587 488	4 542 554	4 690 122
- średnie	1 542 386	1 619 286	1 698 165	1 643 384	1 649 103	1 646 415
- duże	2 562 721	2 749 746	2 873 623	2 599 062	2 667 396	2 691 999
NAKŁADY INWESTYCYJNE OGÓŁEM (w mln zł) w tym poniesione przez:	114 340	144 280	160 540	143 751	141 939	161 240
- małe	27 024	34 147	39 367	38 269	41 725	47 039
- średnie	28 041	34 759	34 942	30 806	29 598	33 785
- duże	59 275	75 373	86 230	74 675	70 616	80 416

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w Tarnawa, Zadura-Lichota, 2013, s.20, 228, 231.

W walce z następstwami kryzysu pomocne okazują się cechy charakterystyczne polskiego sektora MSP, m.in. prowadzenie działalności na skalę lokalną, niewygórowane aspiracje rozwojowe oraz zachowawcze korzystanie z zewnętrznych źródeł finansowania. Owe zależności potwierdzają dane statystyczne z kolejnych lat (2010-2011), gdzie rokrocznie wzrasta liczba aktywnych podmiotów, a także widoczne jest zwiększenie nakładów inwestycyjnych i poziomu zatrudnienia w sektorze małych i średnich firm. Ponadto, w ostatniej dekadzie wolumen przedsiębiorstw nowo powstałych był rokrocznie wyższy niż liczba przedsiębiorstw zlikwidowanych [Tarnawa, Zadura-Lichota, 2013, s. 22]. Taka sytuacja po części mogła wynikać z zaistnienia możliwości skorzystania z dotacji na rozpoczęcie działalności⁵, bądź też z wprowadzenia w Polsce rozwiązań legislacyjnych mających usprawnić proces zakładania nowych przedsiębiorstw⁶. W ostatnich latach zauważalna stała się również *moda na własny biznes* zazwyczaj wśród osób młodych – częściowo przyczyniła się do tego działalność akademickich inkubatorów przedsiębiorczości.

W przypadku znaczącej liczby nowo powstałych aktywności gospodarczych należy przyjrzeć się szczegółowo wskaźnikowi przeżywalności przedsiębiorstw w kolejnych latach. Jak podaje Główny Urząd Statystyczny, współczynnik przeżycia pierwszego roku dla firm powstałych w 2009 r., tj. w czasie kulminacji kryzysu subprime w Polsce, wynosił 77%. W kolejnym okresie (2011-2013) kształtował się odpowiednio na poziomie 77,6%, 73,6%, 81%. Pomimo to, jedynie co trzecia firma, z powstałych w 2009 r. i aktywnych przez kolejne lata, przetrwała po dziś dzień [Płatek, 2014, s. 81]. Wśród utrudnień napotykanych w czasach spowolnienia gospodarczego, przedsiębiorstwa wskazywały zazwyczaj na występowanie barier popytowych w postaci nadmiernej konkurencji oraz barier podażowych przejawiających się posiadaniem niewystarczających zasobów finansowych. Występująca dekonjunktura gospodarki przyczyniła się do ograniczenia dostępności kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw [Steinerowska-Streb, 2012, s. 21], a co za tym idzie do zamknięcia wielu z nich [Franc-Dąbrowska, Porada-Rochoń, 2012, s. 31]. Jeszcze w 2007 r. ok. 80% firm z sektora MSP miało możliwość finansowania zewnętrznego⁷, a już trzy lata później jedynie 50% przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt uzyskało dofinansowanie⁸.

Mimo występującej bariery pozyskania kapitałów obcych, mniej więcej połowa właścicieli deklarowała w latach 2010-2012 wdrożenie w swoim przedsiębiorstwie innowacji. W większości przypadków wprowadzane były ulepszenia produktowe (35%) oraz organizacyjne (28%). Mniejszy odsetek firm z sektora MSP zdecydował się na zmodernizowanie procesów produkcyjnych

⁵ z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, tj. od 2004 roku.

⁶ przykładowo w 2009 roku wprowadzono *zasadę jednego okienka*.

⁷ zob. badanie PKPP Lewiatan „Monitoring kondycji sektora MSP 2007”.

⁸ zob. badanie Ministerstwa Gospodarki „Trendy rozwojowe sektora MSP w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2010r.”.

czy też strategii marketingowej [Wyżnikiewicz, 2013, s. 39]. Wśród przesłanek skłaniających właścicieli do wykorzystywania usprawnień dominowała chęć zwiększenia zysku, a także przeświadczenie, iż rozwój bez innowacji nie jest możliwy. Z drugiej strony, niepokojące są przyczyny niewdrażania procesów modernizacyjnych w przedsiębiorstwach – najczęściej wskazywanymi odpowiedziami były struktura branży i wielkość przedsiębiorstwa. Zdaniem autorki artykułu, bez względu na rozmiar prowadzonej działalności, cz też gałąź gospodarki, w której firma funkcjonuje, każdy właściciel powinien systematycznie kontrolować wydajność i efektywność procesów zachodzących w przedsiębiorstwie. Wprowadzanie innowacji, nawet na małą skalę, może przyczynić się do poprawy jakości oferowanych produktów czy usług oraz usprawnienia procesów organizacyjnych, produkcyjnych i marketingowych, a co za tym idzie do wzrostu poziomu konkurencyjności.

Ostatnim poruszonym wątkiem w tej części opracowania będzie inferencja danych zawartych w raporcie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, dotyczących strategii polskich przedsiębiorstw wykorzystywanych w czasie kryzysu subprime. Aspektem ułatwiającym funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach spowolnienia gospodarczego jest pozytywne nastawienie właścicieli i postrzeganie kryzysu jako wydarzenia medialnego. Najczęściej dostrzegalnym następstwem regresu gospodarczego była mniejsza liczba otrzymywanych zleceń, a nie zjawiska typowe dla recesji, jak chociażby spadek rentowności. W związku z tym nie było konieczności podejmowania drastycznych posunięć – w wielu przypadkach ograniczono się do doraźnych cięć kosztów i zmniejszeniu poziomu inwestycji [Orłowski, Pasternak, Flaht, Szubert, 2010, s. 28]. Zagrożeń związanych z dalszym prowadzeniem działalności gospodarczej upatrywano nie w kryzysie, ale w stosowanej polityce podatkowej wobec przedsiębiorców. Przeprowadzone przez ekspertów badania wykazały, iż w polskim sektorze małych i średnich przedsiębiorstw:

- sporadycznie opracowane zostały strategie działalności przedsiębiorstwa uwzględniające zawirowania rynkowe,
- decyzje w czasie kryzysu podejmowane były przeważnie intuicyjnie, a nie z wykorzystaniem dostępnych zasobów informacyjnych,
- właściciele posiadają ograniczoną wiedzę dotyczącą zewnętrznych źródeł finansowania.

4. POKRYZYSOWA RZECZYWISTOŚĆ SEKTORA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

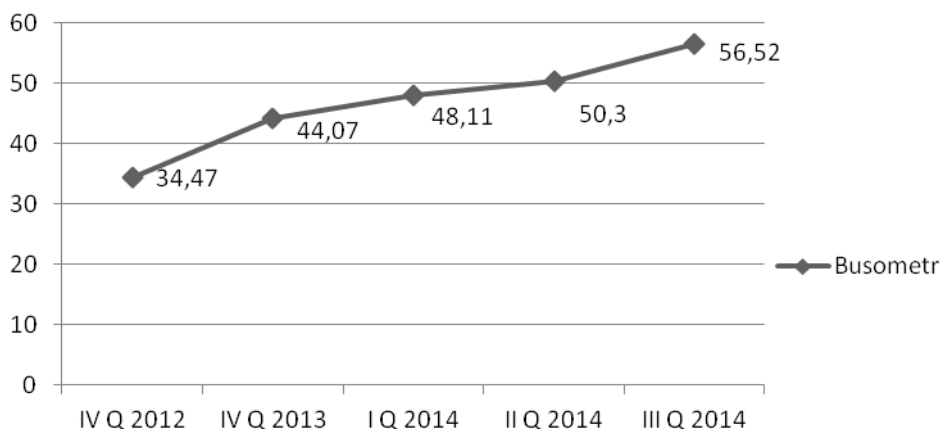
Polska jest jednym z czterech krajów europejskich⁹, gdzie w latach 2008-2011 liczba firm zatrudniających min. 10 pracowników permanentnie utrzymywała widoczny wzrost. Zwiększenie liczby MSP w sytuacji wyraźnego spowolnienia gospodarczego w Unii Europejskiej, zdaniem Pawła Dziekońskiego, odzwierciedla jak duży potencjał tkwi w polskich

⁹ obok Niemiec, Luksemburga i Austrii (zgodnie z danymi Eurostatu).

przedsiębiorstwach z tego sektora [biznes.pl, 2014]. Obraz pokryzysowej rzeczywistości (2012-2014) polskich firm zostanie zaprezentowany przy pomocy Indeksu Nastrojów Gospodarczych MSP¹⁰ oraz wniosków z Raportu Doing Business, publikowanego przez Bank Światowy.

75% właścicieli przedsiębiorstw powstałych w 2012 r. deklaruowało zakończenie pierwszego roku działalności z dodatnim wynikiem finansowym, a ok. 1/3 zdecydowała się na podjęcie aktywności inwestycyjnej już w pierwszym roku funkcjonowania [Płatek, 2014, s. 31]. Świadczy to o pozytywnym nastawieniu przedsiębiorców wobec obecnej sytuacji gospodarczej. Potwierdzeniem owych presumpcji jest wartość wskaźnika Busometr, który ukazuje stopień optymizmu sektora MSP oraz planowane przedsięwzięcia w perspektywie najbliższego półrocza. Na wartość opisywanego indeksu mają wpływ: koniunktura gospodarcza, rynek pracy oraz poziom inwestycji [zpp.net.pl, 2014]. Punktem odniesienia Busometru jest próg 50 pkt – wynik poniżej tej wartości oznacza pesymistyczne nastroje badanych przedsiębiorców. Analogicznie, im wyższa wartość indeksu powyżej ustalonego progu, tym właściciele bardziej optymistycznie postrzegają przyszłość swojej firmy (zob. wykres 1). Nieprzerwanie od 2013 r. odczuwalny jest progres pozytywnego zapatrywania się przedsiębiorców na działalność własnej firmy.

Wykres 1. Wartość Indeksu Nastrojów Gospodarczych MSP w Polsce (2012-2014).

Źródło: opracowanie własne na podstawie zpp.net.pl/busometr [11.11.2014].

Najczęściej wykorzystywanym wskaźnikiem oceniającym warunki, udogodnienia oraz bariery prowadzenia działalności gospodarczej jest wskaźnik Doing Business. Na 189 rokrocznie analizowanych państw, nasz kraj od 2011 r. zajmuje coraz wyższe pozycje w rankingu jakości warunków prowadzenia własnego przedsiębiorstwa. Xavier Devictor z Banku Światowego podkreśla, iż Polska jest krajem, który dzięki ciężkiej pracy i determinacji osiągnął

¹⁰ pot. Busometr, opracowywany przez Związek Przedsiębiorców i Pracodawców.

największe postępy w ciągu ostatnich lat. Jednak, pomimo zmian na lepsze, nadal występują również znaczące ograniczenia, m.in. w tworzeniu infrastruktury [forbes.pl, 2013]. W tegorocznym zestawieniu Polska zajęła 32 miejsce, awansując tym samym o 13 pozycji w górę w stosunku do roku poprzedniego i aż o 42 miejsca w stosunku do roku 2011 [Michniuk, Kozłowski, mg.gov.pl, 2014]. Szczegółowa analiza wyników raportu świadczy o miarowej poprawie otoczenia dla osób zakładających i prowadzących własną działalność w Polsce. Systematyczny progres poszczególnych komponentów podlegających ocenie w raporcie Doing Business przyczynia się do poprawy wizerunku naszego kraju na arenie międzynarodowej oraz stanowi jedną z przesłanek przyciągania do Polski kolejnych inwestycji zagranicznych.

Sytuacja ekonomiczna małych i średnich przedsiębiorstw zależy od eskalacji wielu elementów. Do kluczowych składników należy zaliczyć m.in.: liczbę transakcji, stopień finansowania zewnętrznego, wysokość inwestycji oraz poziom zatrudnienia. Bibby Financial Services w kwietniu 2013 r. przeprowadziła badanie ankietowe¹¹, mające na celu określenie obecnego stanu sektora MSP i perspektyw rozwoju tych firm w ciągu najbliższego półroczia. Zgodnie z analizami spółki wchodzącej w skład światowej grupy Bibby Line Group Ltd., nastawienie polskich przedsiębiorców w ostatnich latach pokrywa się z wyżej przedstawionymi wynikami badań Związku Przedsiębiorców i Pracodawców. Jeżeli natomiast chodzi o kierunki zmian prognozowane przez właścicieli firm – spodziewany jest wzrost sprzedaży oraz utrzymanie na dotychczasowym poziomie nakładów inwestycyjnych, a także liczby zatrudnionych. [Kuniewicz, 2013, s. 8]. Porównywalnie do poprzednich badań, pojawia się niechęć przedsiębiorców do korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania.

PODSUMOWANIE

Dotychczasowe rozważania utwierdzają w przekonaniu, iż mimo stosunkowo niewielkiego wpływu kryzysu subprime na sektor polskich MSP, przedsiębiorcy w niewielkim stopniu wykorzystali koncepcję twórczej destrukcji w czasie światowego spowolnienia gospodarczego. W latach 2007-2011 wśród kadr zarządzających MSP występowało przekonanie o braku konieczności przeprowadzania głębszych udoskonaleń. Właściciele polskich firm dostrzegali pogorszenie koniunktury gospodarczej w kraju i w danej branży, epizodycznie wskazywano na negatywne oddziaływanie kryzysu na własną działalność. Powstaje zatem pytanie: Czy gdyby załamanie gospodarcze w bardziej znaczący sposób rzutowało na funkcjonowanie sektora MSP, byłby on w stanie wykorzystać go do przeprowadzenia restrukturyzacji? Zdaniem autorki artykułu, dla właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw, największą trudnością jest ustalenie obszaru w firmie, który wymaga wprowadzenia ulepszeń i monitorowanie postępu procesu modernizacyjnego. Ponadto, w Polsce

¹¹ badanie ankietowe przeprowadzone zostało na próbie 450 firm z sektora MSP.

zauważalny jest brak zainteresowania znaczącym rozwojem firmy ze strony części właścicieli [Gorzelany-Dziadkowiec, 2013, s. 63]. Nie tylko w czasie kryzysu, lecz przede wszystkim w okresie sprzyjającej koniunktury, właściciele małych i średnich firm powinni dołożyć wszelkich starań, by zmodyfikować wykorzystywane dotąd strategie i wprowadzić w ich miejsce nowe koncepcje.

LITERATURA

- Berg H., Lewer J.J., (2007) *International Trade and Economic Growth*, ME Sharpe Inc., New York.
- Biznes.pl, <http://biznes.pl/magazyny/manager/kryzys-zmienil-sektor-msp-w-europie-ale-polscyprz,5651801,magazyn-detal.html>, [03.11.2014].
- Chrabonszczewska W., (2005) *Międzynarodowe organizacje finansowe*, Wyd. SGH, Warszawa.
- Czekaj J., (2010) *Wpływ światowego kryzysu gospodarczego na polską gospodarkę* [w:] Kołodko G. (red.), *Globalizacja, kryzys i co dalej?*, Poltext sp. z o.o., Warszawa.
- Czerwińska-Lubszyk A., Michna A., (2013) *MSP w warunkach spowolnienia gospodarczego* [w:] *Zeszyty Naukowe „Organizacja i Zarządzanie” Politechniki Śląskiej*, Zeszyt 64.
- Franc-Dąbrowska J., Porada-Rochoń M., (2012), *Modele zadłużenia małych i średnich przedsiębiorstw z perspektywy dekonunktury gospodarczej* [w:] „Przegląd Organizacji”, nr 7, Warszawa.
- Fratzscher M., (2000) *On Currency Crisis and Contagion Working Paper of Institute of International Economics*, No 00-9.
- Gorzelany-Dziadkowiec M., (2013) *Innowacyjne zarządzanie jako element uzyskiwania przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw* [w:] Matejun M., Szymańska K. (red. nauk.), *Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości w warunkach niepewności i ryzyka*, Wyd. Politechniki Łódzkiej, Łódź.
- Kaliszczak L., Urban L., (2011) *Zachowanie małych i średnich przedsiębiorstw w warunkach spowolnienia gospodarczego w Polsce* [w:] „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Uwarunkowania sprawnego działania w przedsiębiorstwie i regionie”, Zeszyt nr 20, Rzeszów.
- Kalvet T., Kattel R., (2006) *Creative Destruction Management: Meeting the Challenges of the Techno-Economic Paradigm Shift*, PRAXIS Center of Policy Studies, Tallinn.
- Kola-Bezka M., (2011) *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce w okresie światowego kryzysu ekonomicznego* [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”*, Nr 43, Szczecin.
- Kuniewicz K., (2013) *Stan i perspektywy rozwoju sektora MSP w Polsce*, Bibby Financial Services, Warszawa.
- Mc Knight L.W., Vaaler P.M., Katz R.L., (2001) *Creative Destruction Business Survival Strategies in the Global Economy*, Massachusetts Institute of Technology.
- Michniuk P., Kozłowski M., (2014), <http://www.mg.gov.pl/node/22021>, [03.11.2014].
- Mohr J., Sengupta S., Slater S., (2010) *Marketing of High-Technology Products and Innovations*, Pearson Education Inc., New Jersey.
- Orłowski W., Pasternak R., Flaht K., Szubert D., (2010) *Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, Wyd. PARP, Warszawa.
- Platek A., (2014) *Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2008-2012*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Skrzypek E., (2009) *Integracja rynku finansowego w warunkach nowej ekonomii* [w:] Kwaśnik Z., Żukow W. (red.), *Aktualne wyzwania ekonomii*, Wyd. Radomska Szkoła Wyższa, Radom.
- Steinerowska-Streb I., (2012) *Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce – zmiany spowodowane dekonunkturą gospodarczą* [w:] „Przegląd Organizacji”, nr 7.
- Stępnicka N., (2012) *Koncepcja twórczej destrukcji J.A. Schumpetera a rozwój przedsiębiorstw w regionie* [w:] „Ekonomia i Prawo”, tom XI, nr 4, Toruń.

- Tarnawa A., Zadura-Lichota P., (2013) *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012*, Wyd. PARP, Warszawa.
- Waszkiewicz A., (2010) *Sekurytyzacja a kryzys subprime*, Zeszyty Naukowe „Zarządzanie zmianami”, nr 1/2010 (19).
- Woś R., (2012) http://forsal.pl/artykuly/581927,keynes_hayek_schumpeter_w_czasie_kryzysu_stare_idee_przezywaja_renesans.html, [03.11.2014].
- Wyżnikiewicz J., (2013) *Polskie MSP na drodze ku nowoczesności – ujęcie według sekcji gospodarek*, Konfederacja Lewiatan, Warszawa.
- Zorska A., (2011) *Koncepcja twórczej destrukcji J.A. Schumpetera i jej odniesienie do przemian gospodarczych w dobie obecnej rewolucji naukowo-technologicznej* [w:] Zorska A. (red.), *Chaos czy twórcza destrukcja? Ku nowym modelom w gospodarce i polityce*, Oficyna Wyd. SGH, Warszawa.
- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, <http://zpp.net.pl/projekty/busometr>, [03.11.2014].

CREATIVE DESTRUCTION AS A CHANCE FOR POLISH SMEs DURING THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS

Abstract: In every surface of activity - social and economic - there is unstoppable "war" between old structure and creating of new concepts. J.A. Schumpeter named it *creative destruction* without which contemporary world cannot exists. Uninterrupted restructuring processes and expansion of new innovation can be the proof of written thoughts. The main purpose of the present article is getting answer a difficult question: Does the creative destruction finds its usability in terms of economic downturn?

Keywords: Schumpeter's concept of creative destruction, the global economic crisis, SMEs.

